

Bírói vélemények objektíven és szubjektíven – magyar siker a híres amerikai hegedűkészítő versenyen

A jelenleg Londonban élő és dolgozó ifj. Semmelweis Tibor hegedűvel nevezett be arra a nemzetközi versenyre, amelyet 1998. november 1. és 7. között Salt Lake City-ben rendezett meg az Amerikai Hegedűkészítő Szövetség. A különböző szempontok szerinti pontozás során a 158 versenyző között az 5. helyen végzett az idén januárban mestervizsgázott fiatal hangszerész. Ez az eredmény bőven „dobogós” helynek tekinthető, ha kicsit közelebbről megismerkedünk a nagyszabású verseny nevezési és pontozási szabályaival.

A kiállítással és előadás sorozattal egybekötött verseny helyszíne azért Salt Lake City, mert itt található az Egyesült Államok legjelentősebb hegedűkészítő iskolája. Ennek alapítója és igazgatója a német származású Peter Paul Prier. A versenynek komoly anyagi és filozófiai bázisa van. Az anyagi alapokat már a nevezési feltételek alapján is körvonalazni lehet: csak az küldhet hangszert, aki az adott pillanatban tagja az Amerikai Hegedűkészítő Szövetségnek (Violin Society of America = VSA) (\$65). Az első hangszer nevezési díja \$70, minden további hangszeré \$35. Ugyanez vonók esetében \$50 és \$25. Egy vonósnégyes nevezési díja \$120. A kiállítás nevezési díjai mérsékelttek; itt a fenti értékek \$35, \$30, \$30, \$15, \$60 összegre módosulnak.

Mindenkinek a jelentkezési lapon, közjegyző által hitelesített módon kell igazolnia, hogy hangszerét (hangszereit) és vonóját (vonóit) teljes egészében saját kezűleg ő maga készítette. Kizárólag a kulcsok, a húrtartó és a finomhangoló lehet gyári termék. A jelentkező mesterek a nevezett hangszerek esetében alvállalkozókat sem alkalmazhatnak. Csak olyan hangszerekkel lehet nevezni, amelyek 1996. novemberében készültek és soha semmilyen más versenyre még nem neveztek őket.

Minden versenyző legfeljebb 1 hegedűvel, 1 mélyhegedűvel, 1 csellóval és 1 bőgővel nevezhet a versenyre. Vonósnégyessel is lehet versenyezni, ebben az esetben az egyik, a versenyző által megjelölt, nem feltétlenül az első hegedűt, valamint a mélyhegedűt és a csellót a kvar-

tettől függetlenül, „szólóban” is be kell nevezni. Ha a vonósnégyesként nevezik a vonókat és hangszereket, az egyéni nevezési díjakról lemondanak. Vonók esetében hegedű-, mélyhegedű-, cselló- és bőgővonó kategóriák léteznek. A versenyen minden kategóriában csak egyetlen hangszert (vonót) lehet indítani, a kiállításra egy versenyző kategóriánként több munkával is jelentkezhet. A kiállításon csak barokk hangszerek, barokk és pre-modern vonóval lehet részt venni, nincsenek azonban ilyen kikötések a verseny esetében.

A versenybizottság gondosan ügyel arra, hogy a kezébe kerülő hangszerek és vonók készítőinek neve végig a versenyen ismeretlen maradjon. Ezért a versenyzőknek kell arról gondoskodniuk, hogy nevezéskor minden, a felismerhetőséget segítő dolog (címke, védjegy, pecsét) fedve legyen. Ezzel együtt minden hangszernak és vonónak rendelkeznie kell ilyen azonosítóval (címke, védjegy vagy pecsét valamelyikével).

A szabályok megszegésének tényéről a mindenkorai zsűri dönt. A verseny szabályzatának nem eleget tévő hangszereket és vonókat diszkvalifikálják. A diszkvalifikáció anyagi terhei a versenyzőt terhelik, azaz nevezési díjat nem térítenek vissza. Azt a versenyzőt, aki más neve alatt versenyez, aki más által készített hangszert nevez saját neve alatt vagy kiderül, hogy alvállalkozókkal dolgoztatott, diszkvalifikálják és kizárják a VSA minden elkövetkező versenyéből.

Szigorú megkötések szabályozzák,

hogy milyen anyagok használhatók fel a nevezett vonók elkészítésekor. A teknős-béka-páncélból, elefántcsontból készült kápák, a természetes halcsontból készült átkötések sem a versenyen, sem a kiállításra nem megengedettek. Az Egyesült Államok vámtörvénye értelmében tilos a fenn említett anyagok importja, behozataluk büntetendő. Ezeket más, a vonók szempontjából egyenértékű anyagokkal kell helyettesíteni.

A hangszerek és vonók adott elhelyezését a zsűri munkájának megkezdéséig a versenyzőnek (vagy képviselőjének, vagy hivatalos Szövetsége képviselőjének) jóvá kell hagyni. A zsűri munkájának megkezdésétől a verseny befejezéséig a hangszereket és vonókat tilos megérinteni. A VSA minősített hangszerészeket jelöl ki a szükséges kisebb beavatkozások (húrszakadás, álltartó szerelés, kisebb ragasztások) elvégzésére. A zsűri minden javításról tájékoztatja a versenyzőt és megmutatja, milyen állapotban van a hangszer. Az ott alkalmazott hangszerészek semmilyen javítást nem végeznek el, ha a jelölt jól látható módon feltünteti, hogy „NEM” enged hangszeréhez nyúlni. Ha éppen a verseny ideje alatt történik valami a nevezett hangszerek valamelyikével, a VSA nem veheti fel a kapcsolatot a versenyzővel, hiszen az a szabályokban rögzített anonimitást sértené.

A verseny érdekes filozófiája, hogy a hangszerek nem egymással, hanem a zsűri véleményével és elvárásaival vetélkednek. A vélemények szubjektivitása tehát a verseny legális eleme. A zsűri saját maga dönti el, hogy hány hangszernek ítéli oda a lehetséges

díjak mindegyikét (aranyérem, ezüstérem, kivételesen szép kivitelezés, illetve hang). Elméletileg az is elképzelhető, hogy minden nevezett hangszer díjazott – hiszen a különböző szempontok alapján odaítélhető pontok megfelelő hányadát megkaphatja.

Külön vizsgálják a hangszerek kézműves és hangzásbeli erőnyeit. A vonók esetében csak „kézműves” zsűri dolgozik, a funkcionális szempontok azonban nagy súllyal esnek latba.

A vonókat 3 zsűritag értékeli, 2 értékelési körben. Az első körben minden zsűritag önállóan, egymástól függetlenül, az értékelést meg nem vitatva pontoz. Az értékelésnél 6 szempont szerint, összesen 100 ponttal minősíthet egy vonót. (1. táblázat)

Ugyanígy történik a hangszerek értékelése – 3 zsűritag vizsgálja a hegedűket, másik három a brácsákat és cselló-

kat. A két bizottság nem szólhat bele egymás munkájába. (2. táblázat)

Amennyiben bármelyik hangszer dicséretet kap a kézműveséget vizsgáló zsűri legalább egyik tagjától, a verseny Dicsérő Oklevelét kaphatja. Az éremszerezést szolgáló 2. fordulóban a dicsérettel rendelkező hangszerek vehetnek részt. Itt a zsűritagok már közösen dolgoznak. Az a hangszer nyerhet aranyérmet, amelyet a zsűri minden tagjának egybehangzó véleménye (szavazata) erre feljogosít.

A hangzásvizsgálat háromrészes. Elődöntő, értékelő és éremosztó fordulókban állapítja meg a zsűri. Az értékelő fordulótól a rendszer hasonlít a kézműves szempontból értékelő zsűri munkájához: ugyanolyan feltételekkel lehet dicséretet illetve érmekeket szerezni.

A kvartettek „kézműves” zsűrijében a mélyhegedű-cselló bizottság dolgozik. Az ér-

tékelés rendszere ugyanaz, mint eddig. (3. táblázat) A hangzásvizsgálat itt csak kétfordulós – elődöntő és döntő. Az elődöntőben minden kvartett megszólal és azokat a négy, hangzási zsűriként szolgáló hangszerjátékos, valamint egy, adott esetben a döntésképeséget is biztosító, a vonósnégycset meghallgató zsűritag értékeli. Minden zsűritag véleménye egyenrangú.

Ifj. Semmelweis Tibor személyes tapasztalata alapján a rendezvény legérdekesebb része az eredményhirdetés utáni időszak. Bárki odamehet a versenybizottságok tagjaihoz, kikérheti azok véleményét. A szakemberek őszinték és kritikusak: világosan elmondják, mi tetszett a kérdéses munkában és mi nem. Minden versenynek valójában ez a legfontosabb része, ilyenkor lehet a legtöbbet tanulni – és lélekben felkészülni a következő nagy megmérettetésre.

1. táblázat

VONÓK		
Rész	Maximális pont	Vizsgálati szempontok
1. Pálca	15	Tervezés, felület, átmérő és elkeskenyedés, ívelés, csapolás (kápánál) és a pálca egyenessége
2. Fej	8	Elegancia és a munka pontossága, arányok és csúcs – felső ék helyének kidolgozása
3. Kápa és csavar	15	arányok, kidolgozás, elegancia, munka pontossága, a kápa illesztése a pálcához és a fejjel alkotott összhangja, a csavar illesztése
4. Játszó funkció	14	Ívek, méretek, fej és kápa magasságának harmóniája, az egyensúly összessége, a fa kiválasztása a finom játékokra való alkalmas vonó készítésének szempontjából
5. Kidolgozás	8	Tartalmazza a teljes kidolgozást, a szőrözés és bőr kivitelezési minőségét
6. Általános benyomás	40	Eredetiség, anyagok kiválasztása, elegancia, stilisztikai következetesség a kápatól a csúcsig, művészi megmunkálás.

2. táblázat

HANGSZEREK		
Rész	Maximális pont	Vizsgálati szempontok
1. Elrendezés	16	Láb, lélek, kulcsok, húrtartó, fogólap, alsó és felső nyereg, húrtartó gomb
2. Lakk	8	Szín, áttetszőség, egyenletes felvitel, alapozás, anyagszerkezet, patina (ha van)
3. Formálás	8	Boltozat, felszíni anyagszerkezet, f-lyukak – azok elhelyezkedése és alakjuk illeszkedése a boltozathoz.
4. Csiga	8	Formálás, vonalvezetés, kulcsszekrény, kidolgozás, általános jellemzők
5. Szerkezet	20	Körvonal, ragasztás illesztések, szegélyek és káva illesztése és görbülete, nyak, szélek, sarkok, f-lyukak, csiga kidolgozása, munka kivitelezése
6. Általános benyomás	40	Eredetiség, anyagválasztás, elegancia és stílusjegység, művészi megmunkálás

3. táblázat

KVARTETTEK		
Rész	Maximális pont	Vizsgálati szempontok
1. Szerkezet	40	Az elkészítés technikai szempontjai, beleértve a testet, nyakat, csigát, a négy hangszer és vonó összeállítását, szerkezetük között meglévő
2. Lakk	20	Szín, áttetszőség, felvitel, anyagszerkezet, (ha van) patina, a lakkozás összhangja a négy hangszer és a vonók között
3. Művészi kivitel	40	A billentés és művészi kivitelezés érzékenysége, figyelembe véve a stílus- és anyagbeli hasonlóságot, ezen belül az összbenyomások alkotta teljességet